

La identitat dels catalans

Assaig

Els mites nacionals catalans

Magí Sunyer
Eumo Editorial. Vic, 2006

Xavier Filella

Els herois fundadors, les batalles mítiques i les expedicions triomfals formen un conjunt de relats que convenientment seleccionats i reelaborats per historiadors i literats ofereixen els materials indispensables per articular la memòria col·lectiva d'un poble i, en definitiva, afaçonar la seva identitat. En el cas català, com explica Magí Sunyer a *Els mites nacionals catalans*, la contribució de la literatura del segle XIX va ser determinant a l'hora de modelar una mitologia i una simbologia nacionals.

El principal mèrit de Sunyer, professor de literatura catalana de la Universitat Rovira i Virgili, en aquesta obra ha estat revalorar un seguit de figures no sempre prou considerades, però que van contribuir decisivament a la definició de la identitat catalana. Des de la dècada del 1840, explica l'autor, s'endega un procés, amb Antoni de Bofarull i Víctor Balaguer com a capdavanters, que va conduir, finalment, a l'establiment dels símbols i mites que han acabat incorporant-se a l'imaginari col·lectiu dels catalans.

L'assagista els sistematitza en cinc capítols que corresponen als mites constituent, occità, de la plenitud, imperial i, finalment, de la crisi.

Magí Sunyer és professor de literatura catalana. SP

De cada un, Sunyer n'ofereix una documentada anàlisi que examina el seu origen i significat. Un rere l'altre, capítol a capítol, desfilen la figura de Guifré el Pelós i la llegenda de les quatre barres, les lamentacions per la pàtria perduda després de la batalla de Muret i la figura de Jaume I, les victòries de Roger de Flor i els almogàvers i les vicissituds en la Guerra dels Segadors i la desfeta en la Guerra de Successió.

L'acurada descripció dels mites obre pas a la minuciosa interpretació d'un veri-

table procés de construcció nacional, del qual Sunyer registra l'evolució i les contradiccions. Les inicials dificultats per afrontar els episodis de confrontació amb Espanya –des del Compromís de Casp fins a la Guerra de Successió– són examinades per l'autor amb el mateix deteniment amb què caracteritza el geni de la literatura vuitcentista a l'hora de recrear, a partir de materials bàsicament medievals, però també moderns, la identitat catalana que avui percebem com a pròpia.

Natàlia Molero ha escrit la biografia del torero Nardo. SP

El torero d'Olot

Narrativa

Nardo

Natàlia Molero
CCG Edicions. Girona, 2006

Anna Tomàs

Fervent seguidora de les curses de braus, Natàlia Molero (Girona, 1959) va sentir parlar per primera vegada del Nardo en la mateixa plaça d'Olot en la qual el llegendari matador va tocar la glòria als anys 60 amb únicament vuit estocades. Ara ens presenta una biografia novel·lada d'aquest torero, que, tot i haver sortit a l'arena només vuit cops i mai en una plaça gran, és el més venerat i estimat per l'afició taurina local. La seva honestedat, tenacitat i valentia encara desperten admiració.

Escrit en primera persona, el llibre explica la perseverança i el desig desmesurat de torear d'en Quim Soy, veritable nom d'aquest llegendari torero. Ja quan era un marrec es passava hores fent gimnàstica i asajant posats que havia vist aquí i allà, i es colava a les curses de toros agafat a les faldilles de les senyores. La

Guerra Civil va truncar la seva joventut i durant un temps va sobreviure fent de pagès i de mercader de bestiar, però la il·lusió d'esdevenir torero seguia ben viva. Per això, així que en tenia ocasió, es posava a fer passades davant una vaca o un brau. Torejant se sentia transportat, fora d'ell mateix. Aquells que el van veure debutar a la plaça d'Olot als anys 50 encara recorden el seu estil, poc professional, però aguerrit i digne com pocs. Aquell mateix dia va néixer el seu sobrenom, Nardo, pels rams de nards que confeccionava a la floristeria on treballava. Després vindrien diversos homenatges i un pasdoblet que encara avui toquen en totes les festes: "*Entre rosas y azucenas, en Olot nació un torero; son sus pasos primorosos, dados con garbo y salero*".

A mig camí entre un monòleg real i un relat de ficció, Nardo és una original i treballada metàfora sobre la importància de les il·lusions en temps d'escassetats extremes. La guerra s'imposa en aquesta història per sobre de tot, amb la força tràgica que es beu d'un glop qualsevol altra voluntat.

Ateisme o mentida

Assaig

El cristianisme sense vels

Paul Thiry D'Holbach
Universitat de València
València, 2006

Una altra mirada

Pere Lluís Font (editor)
Editorial Cruïlla. Barcelona, 2006

M. Veloy Planas

La culminació de la cosmologia moderna que és el sistema de pensament kantianista –un sistema tan àrid com enlluernador que expressa el seu batec més íntim en la llegenda inscrita en la tomba del filòsof: "Dues coses omplen el meu ànim sempre amb nova i creixent admiració i respecte: el cel estrellat damunt meu i la llei moral dins meu"– defensa l'existència de déu en tant que postulat de la raó: perquè necessitem la idea de déu, hem de deduir que déu existeix, però, com que no la podem provar, hem d'admetre que aquesta deducció pertany a la lògica subjectiva i no al coneixement objectiu.

Així, el filòsof que només va traspassar els límits de la ciutat de Königsberg en una ocasió, evita la fantasia cartesiana del geni maligne en virtut de la metàfora del billar de David Hume, i, en certa manera, d'una manera difícil, no tan bufetadorament clara com el "Déu ha mort" de Nietzsche, admet que aquest artefacte conceptual –vull dir, déu– és (massa) humà.

'El cristianisme sense vels' –escrit per Paul Thiry D'Holbach, amic de Diderot i redactor de més de tres-cents articles de l'*Encyclopédie*– ens pot ajudar a comprendre per què Kant no va endinsar-se en el pensament ateu: no només per contradir el pietisme de la seva mare (com afirma Michel Onfray), sinó també perquè l'ateisme de l'època era jacobi i emfàtic, capaç de veure les fal·làcies del pensament religiós, però no de comprendre les conseqüències de quedar sense un ser ulterior a qui responsabilitzar dels nostres actes.

D'altra banda, aquests dies es pot trobar a les llibreries una mostra que la Catalunya cristiana continua sent refractària als esforços de la intel·ligència europea: en *Una altra mirada*, Pere Lluís Font recopila i prologa deu semblances de dones cristianes: des de Simone Weill fins a Teresa d'Àvila, passant per una Caterina de Siena que és presentada com a model per obtenir el sacerdocí femení.

Cuba i Catalunya al segle XIX

Assaig

El nacionalisme cubà i Catalunya

Lluís Costa
Pròleg de Joaquim Nadal i Farreras
Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2006

Ferran Aisa

Lluís Costa ha escrit la interessant història de les relacions polítiques, socials i culturals entre Cuba i Catalunya. L'estudi se centra en les influències recíproques

entre totes dues nacions que marcaran decisivament la formació del sentiment nacionalista cubà i produiran l'estructuració d'un moviment independentista que culminarà amb la plena independència de l'illa de Cuba.

L'historiador fa un recorregut pel procés d'afirmació independentista cubà i cerca la connexió entre aquest procés i l'anomenat fet català. El conseller Joaquim Nadal diu al pròleg: "L'exploració dels fils entre Cuba i Catalunya en el terreny social,

polític o cultural posa de manifest que les interrelacions entre els dos nacionalismes existeixen més per contraposició al nacionalisme espanyol exacerbat que per un corrent constant d'influència mútua".

El treball de Costa és exhaustiu i clarificador d'aquesta relació entre cubans i catalans. L'assaig ressegueix l'aportació que van fer els immigrants catalans a Cuba, cosa que va permetre la circulació d'idees noves a l'illa, relacionades tant amb

el catalanisme polític com amb el federalisme de Pi i Margall. La recerca inclou un estudi dels periòdics editats pels catalans que viuen a Cuba i que, pel llistat que l'autor ofereix, són molts: *Lo Català, L'Havana, El Catalán, La Gresca, El Eco de Catalunya, L'Atlàntida, L'Almogàver, La Honorata, La Opinión Catalana* i, entre altres, *La Llumenera de Nova York*. D'aquesta darrera publicació en fa una anàlisi del contingut i de la ideologia burgesa catalanista favorable a la independència cubana. Costa

afirma que *La Llumenera de Nova York* representa la primera sòlida experiència periodística entre Amèrica i Catalunya.

Sens dubte el treball de Lluís Costa aconsegueix incidir en la vida quotidiana dels catalans que visqueren a Cuba i que al seu retorn a Catalunya foren anomenats *americanos* o *indianos*; i també mostra d'una manera precisa el paral·lisme entre el nacionalisme cubà del segle XIX i la seva influència en el nacionalisme de l'esquerra catalana del segle XX.